

Vildsvinsförvaltning i Södra Trögd - Mälardalen

– *”Vi har ju lärt oss att jaga gris här nu, vi är första generationens vildsvinsjägare kan man säga”*

Wild boar management in Södra Trögd - Mälardalen

– *”We have learned to hunt pigs here now, one could say that we are the first generation wild boar hunters”*

Kristina Hansén

Vildsvinsförvaltning i Södra Trögd - Mälardalen

- "Vi har ju lärt oss jaga gris här nu, vi är första generationens vildsvinsjägare kan man säga"

Wild boar management in Södra Trögd - Mälardalen

- "We have learned to hunt pigs here now, one could say that we are the first generation wild boar hunters"

Kristina Hansén

Handledare: Yvonne Gunnarsdotter, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för stad och land

Examinator: Kjell Hansen, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för stad och land

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå, G2F

Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling

Kurskod: EX0523

Program/Utbildning: Agronomprogrammet - landsbygdsutveckling

Utgivningsort: Uppsala

Publiceringsår: 2018

Omslagsbild: Vildsvin och växtlighet. Av: Erik Hansén

Upphovsrätt: Samtliga bilder i arbetet publiceras med tillstånd från upphovsrättsinnehavaren

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: vildsvin, förvaltning, naturresurshantering, institutionalisering, samverkan, konflikt.

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land

Sammanfattning

Vildsvinsstammens kraftiga tillväxt har inneburit förändrade förutsättningar för många av Sveriges lantbrukare och jägare. Skador på odlade grödor orsakar problem inom jordbruket, samtidigt som antalet jakttillfällen och tillgången på viltkött ökar. För att sprida kunskap om vildsvinens biologi och levnadsvillkor, vildsvinsjakt och skadeförebyggande åtgärder har länsstyrelserna arbetat fram regionala förvaltningsplaner över vildsvinsstammen i de olika länen. Denna studie ämnar att beskriva hur vildsvinsförvaltning kan gå till på lokal nivå, med utgångspunkt i jordbruksbygden Södra Trögd utanför Enköping - Uppsala län. Kvalitativa intervjuer användes för att undersöka hur lantbrukare och jägare i bygden förhåller sig till vildsvinen, förvaltningen av stammen och Länsstyrelsens riktlinjer. Materialet har analyserats med hjälp av forskning om självorganisering och gemensam förvaltning av naturresurser samt begreppen institutionalisering, samverkan och konflikt. I Södra Trögd förvaltas vildsvinsstammen med hög grad av lokal kontroll, oberoende av Länsstyrelsens riktlinjer. Bygdens lantbrukare och jägare en liknande, förhållandevis positiv, inställning till vildsvinen. Undantaget utgörs av de lantbrukare som drabbats mer av bök- och betesskador. Trots att vissa intressemotsättningar kan skönjas visar förvaltningen tecken på att vara välfungerande och att berörda parter har god förmåga att förstå varandras perspektiv. Det kan delvis förklaras med att många av bygdens lantbrukare jagar och att jägarna ofta har någon form av anknytning till jordbruket. På kort sikt anses läget vara hanterbart. Det bygger dock på att jägarna klarar att upprätthålla ett hårt jakttryck. För en långsiktigt hållbar situation krävs att fler personer intresserar sig för vildsvinsjakt, vilket skulle kunna stimuleras genom att försäljningen av vildsvinskött i framtiden underlättas.

Nyckelord: vildsvin, förvaltning, naturresurshantering, institutionalisering, samverkan, konflikt.

Summary

A rapid increase of wild boars in Sweden has lead to changing conditions for many farmers and hunters. Damages on cultivated crops cause problems in agriculture, at the same time as hunting opportunities and the availability of game meat increases. In order to raise awareness of the wild boar's biology and living conditions, wild boar hunting and damage prevention measures, the County Administration Boards (länsstyrelserna) have developed regional management plans over the wild boar populations in the different counties. This study aims to describe how wild boars can be managed at a local level, based on the area Södra Trögd outside of Enköping - Uppsala County. Qualitative interviews were used to investigate how farmers and hunters in the area relate to the wild boar, the management of the population and the guidelines from Uppsala County Administrative Board (Länsstyrelsen i Uppsala län). The analysis has been based on research about self-organization and natural resource joint management, as well as the concepts of institutionalization, collaboration and conflict. In Södra Trögd, wild boars are managed with a high degree of local control, independent of the County Administrative Board's guidelines. The local farmers and hunters share a similar, mostly positive, attitude towards the animal. The exception being farmers more affected by rooting damages. Despite the fact that some contradictions can be perceived, the management seem to be well-functioning and farmers and hunters in Södra Trögd have a good ability to understand each other's perspective. This can partly be explained by the fact that many of the farmers hunt and that hunters often have some form of connection to agriculture. In the short term, the situation is considered to be manageable. However, this is based on the presumption that a high hunting pressure can be maintained. In order to make the situation sustainable in the long term, more people need to take interest in wild boar hunting. This could be stimulated by facilitating the sale of wild boar meat.

Keywords: wild boar, management, natural resource management, institutionalization, collaboration, conflict.

Innehåll

1. Inledning	6
1.1 Om vildsvin och vildsvinsjakt	6
1.2 Syfte, frågor och avgränsningar	7
2. Tillvägagångssätt	8
2.1 Kvalitativa intervjuer	8
2.2 Val av informanter	9
2.3 Etik	9
3. Teori och begrepp	10
3.1. Förvaltning	10
3.1.1 Adaptiv förvaltning	10
3.1.2 Central och lokal (adaptiv) förvaltning	10
3.1.3 Självorganisering och principer för lyckade förvaltningssystem	11
3.1.4 Institutionalisering	12
3.2 Samverkan och konflikt vid naturresursförvaltning	13
4. Bönder och vildsvinsjägare i Södra Trögd	14
4.1 Bygden Södra Trögd	14
4.2 Filip - Jägare och blivande lantbrukare	15
4.3 Carl - Lantbrukare och jägare	15
4.4 Thomas - Lantbrukare och jägare	15
4.5 Anders - Lantbrukare	16
4.6 Mats - Jägare	16
5. Vildsvinsförvaltning i Södra Trögd	16
5.1 När vildsvinen kom till bygden	16
5.2 <i>"En ganska bra balans härute nu"</i>	17
5.3 <i>"Vi har ju skjutit så mycket så att frysarna är fulla"</i>	19
5.4 Jakttryck och ägarförhållanden	21
5.5 Övergripande riktlinjer enligt Länsstyrelsen	22
5.5.1 Acceptabla skadenivåer?	23
5.5.2 Viltvård, förebyggande åtgärder och åtling	23
5.5.3 Gemensam förvaltning inom befintliga skötselområden	25
6. Avslutande diskussion	28
Källor	30

1. Inledning

Sedan 1980-talet har antalet vildsvin i Sverige ökat från knappt 100 till över 200 000 djur (Länsstyrelsen 2018). Stammen väntas öka ytterligare och utvecklingen har lett till att berörda parter ställs inför såväl problem som möjligheter. Allt fler jordbrukare vittnar om skador på lantbruksgrödor orsakade av vildsvin, vilket leder till ökade kostnader. Jägarna förväntas kontrollera antalet vildsvin genom ökad avskjutning, något som medför förändrade jaktmetoder och att mer tid behöver avsättas – ofta på obekväma tider då vildsvin är nattaktiva djur. (Andersson 2017). Samtidigt innebär det fler jakttillfällen och en ökad tillgång på högkvalitativt kött. Den växande vildsvinsstammen har med andra ord bidragit till förändrade förutsättningar för många av de människor som vistas i Sveriges landsbygder. Trots att utvecklingen kan betraktas som en nationell angelägenhet, skiljer sig situationen åt mellan olika lokala områden. Djurens utbredningstakt, hur landskapet är beskaffat och förvaltningens utformning är några påverkande faktorer. Även synsättet på hur problemet bör hanteras kan skilja sig mellan berörda parter, vilket ofta ger upphov till diskussioner och intressekonflikter.

Naturvårdsverket tog år 2010 fram en nationell förvaltningsplan för vildsvin (Naturvårdsverket 2010). Denna fungerade som underlag när länsstyrelserna, i och med 2011 års regleringsbrev¹, fick i uppdrag av regeringen att ta fram regionala förvaltningsplaner. Vildsvinsdelegationen inom Länsstyrelsen i Uppsala län har därefter tagit fram övergripande riktlinjer anpassade till rådande förhållanden i länet (Länsstyrelsen 2015). Där framhålls att en fungerande förvaltning, inbegripandes tillräcklig avskjutning, förebyggande åtgärder och samverkan, är av stor vikt för att hålla stammen på en önskad nivå. I jaktliga sammanhang kan dock begreppet ”förvalta” ha helt olika innebörd beroende på hur individen eller gruppen berörs av viltet eller förvaltningsåtgärderna. För den som jagar kan det vara av intresse att behålla eller öka viltbeståndet eftersom jakten kan bidra till både nöje och ekonomisk nytta. En lantbrukare som drabbas av ekonomiska förluster när vilt gör skador på odlade grödor, kan istället önska en kraftig begränsning av stammen.

1.1 Om vildsvin och vildsvinsjakt

Frilevande vildsvin var under lång tid utrotade i Sverige men har sedan 1970-talet, bland annat som följd av rymningar från vilthägn, åter blivit en del av faunan (Naturvårdsverket 2010:13). I sitt naturliga fodersök bökar de i marken efter bland annat rötter, växtdelar och maskar. När vildsvinen betar av odlade grödor eller tar lega på åkrarna orsakar de skador som kostar lantbrukaren pengar. Enligt Viltskadecenter tycks vildsvinen föredra höstveten, ärtor och majs, men även andra grödor är utsatta för skador. (Viltskadecenter 2010). Djurens snabba reproduktionstakt och goda tillgång på föda har bidragit till en kraftig ökning av vildsvinsstammen i framförallt södra och mellersta Sverige.

¹ Regeringen utfärdar årligen regleringsbrev som anger riktlinjer för hur myndigheter ska arbeta.

Naturvårdsverket bedömde år 2010 att antalet vildsvin kunde fördubblas inom några år om inte avskjutningen ökade betydligt. (Naturvårdsverket 2010:13). Vildsvin är emellertid svårinventerade och siffror gällande populationsstorlek bygger till stor del på uppskattningar. Främst används avskjutningsstatistik för att ge en ungefärlig bild av stammens utveckling. Förutom jakttryck beror populationen av födotillgång och hur kalla vintrarna är. (Jägareförbundet 2017).

Eftersom att vildsvin är skygga och främst aktiva nattetid är det vanligt att de jagas vid åtelplats² under dygnets mörka timmar. Andra vanliga jaktmetoder är smygjakt och drevjakt med hund (det senare är tillåtet 1 augusti - 31 januari). De får jagas i stort sett året om, undantaget att suggor med kulingar är fredade samt att vuxna vildsvin inte får skjutas under perioden 16 februari - 15 april (Naturvårdsverket 2017). Vildsvinen lever i matriarkat och leds av en eller flera ledarsuggor. Hon fyller en viktig funktion för den sociala strukturen i gruppen och styr bland annat brunsten hos hondjuren. Brist på kapitala djur³ kan leda till splittring av ungdjursgrupper och en ökad skadebild. (Jägareförbundet 2017).

Även om det är mycket sällsynt kan vildsvin vara bärare av trikiner. Förtäring av smittat kött kan överföra parasiten till människor och orsaka allvarlig, i vissa fall dödlig, sjukdom. Därför måste enligt lag allt vildsvinskött som ska ges bort eller säljas passera en vilthanteringsanläggning godkänd av Livsmedelsverket. Livsmedelsverket rekommenderar starkt att allt vildsvinskött, även för egen konsumtion, trikinestestas innan det äts. (Jägareförbundet 2017).

1.2 Syfte, frågor och avgränsningar

Denna studie utgår från en jordbruksbygd söder om Enköping i Uppsala län. Uppsatsen är tänkt att fungera som ett exempel på hur vildsvinsförvaltning kan gå till på lokal nivå och hur berörda parter ser på vildsvin. Studien syftar till att undersöka hur lantbrukare, jägare och ansvarig myndighet förhåller sig till vildsvin och hur detta i sin tur speglas i förvaltningen. För att uppnå syftet har jag utgått från följande frågeställningar:

1. Hur förvaltas vildsvinsstammen i Södra Trögd?
2. Vilken inställning har jägare och jordbrukare i Södra Trögd till vildsvin och förvaltningen av stammen?
3. Vad anser jägarna och lantbrukarna om de regionala riktlinjerna för vildsvinsförvaltning?

² Plats där foder har placerats ut i syfte att locka vilt.

³ Fullvuxna, äldre djur.

Eftersom jag ämnar att undersöka vildsvinsförvaltning på lokal nivå krävs en geografisk avgränsning. Valet föll på Södra Trögd eftersom det är ett av de områden i Uppsala län med högst vildsvinstäthet (Länsstyrelsen 2015). Det har funnits vildsvin i trakten i ungefär 15 år, vilket jag anser vara tillräckligt lång tid för att berörda parter skulle ha utvecklat någon form av förhållningssätt till problemet och en därav präglad förvaltning.

De aktörer som har ansvar över, samt kopplingar till, vildsvinsfrågan är många. Exempel på centrala myndigheter och organisationer är Naturvårdsverket, länsstyrelserna, Viltskadecenter, Jägareförbundet, LRF, Jordbruksverket och Livsmedelsverket. För att avgränsa ämnet och ha möjlighet att på ett tillfredsställande sätt besvara mina frågeställningar, har jag valt att främst fokusera på några lokala aktörer och Länsstyrelsen i Uppsala län.

2. Tillvägagångssätt

2.1 Kvalitativa intervjuer

För att besvara frågeställningarna och eftersträva en bredare förståelse av lokal vildsvinsförvaltning har en kvalitativ intervjumetod använts. Med inspiration från fenomenologin, en filosofisk inriktning som söker förklaring på människors sätt att vara och agera med utgångspunkt i deras levda verklighet, ville jag undersöka hur berörda parter uppfattar vildsvinsfrågan utifrån hur verkligheten begrips av aktörerna själva. Som fenomen räknas inte bara konkreta och mätbara ting, utan även det mer abstrakta - som upplevelser och sinnesintryck. I kontrast till en kvantitativ undersökning är målet med den metod som jag har valt, att nå kunskap som med ord istället för siffror ämnar ge en nyanserad beskrivning av forskningsproblemet. (Se Kvale & Brinkman 2009:43ff). Med tanke på studiens syfte blir validiteten, det vill säga att man undersöker det man avser att undersöka, större med kvalitativ metod jämfört med kvantitativ.

Inom ramen för vald metod utfördes därför semistrukturerade intervjuer med ett urval personer, som på olika sätt påverkas av vildsvinens närvaro i Södra Trögd. Under intervjuernas gång utgick jag från en frågeguide som innehöll ungefär samma frågor till samtliga intervjupersoner. Några av frågorna skiljde sig beroende på om de intervjuade identifierade sig som både jägare och lantbrukare eller antingen eller. Bland annat fick de berätta om sina erfarenheter av vildsvin, hur det var när vildsvinen först kom till bygden och hur de anser att frågan bör hanteras för att uppnå en välfungerande förvaltning. Framåt slutet av intervjuerna gick vi tillsammans igenom riktlinjerna från Länsstyrelsen och de gav kommentarer och synpunkter på dokumentet. Därigenom kunde jag undersöka om den lokala förvaltningen stämde överens med rekommendationerna för hur vildsvin bör förvaltas regionalt.

2.2 Val av informanter

Som uppvuxen i den angränsande tätorten Enköping har jag vänner från Södra Trögd och samtal med en av dessa underlättade när jag skulle finna lämpliga informanter. Grundkriteriet i val av informanter var att de berördes av vildsvinen i egenskap av lantbrukare, jägare eller båda två. Jag ville ha en någorlunda jämn spridning mellan lantbrukare som själva äger marken och innehar jakträtten, respektive lantbrukare som arrenderar marken och inte förfogar över jakten. Tanken med urvalet var att informanterna, beroende på ägarförhållanden och om de jagar eller inte, kan ha olika förhållningssätt till vildsvinen. En beskrivning av olika synsätt kan i sin tur hjälpa att ge en mer nyanserad bild av vildsvinsförvaltningen. För att avgränsa undersökningen genomfördes intervjuer med sammanlagt fem personer. Tre av dessa kontaktades efter tips från min vän. De resterande två kom jag i kontakt med genom så kallad snöbollsmetod, där informanten själv förmedlar mig vidare till annan relevant intervjuperson (se Teorell & Svensson 2007:86). Fyra av studiens fem informanter jagar och samtliga är män. Övervikten mot informanter med jägarexamen beror på att många i bygden jagar. Det var alltså svårt att finna lantbrukare som inte också jagar. Eftersom att majoriteten av svenska jägare, lantbrukare och markägare är män, bedömer jag att det inte påverkar studiens tillförlitlighet att även informanterna är män.

2.3 Etik

Under studiens gång har jag förhållit mig till följande forskningsetiska huvudprinciper framtagna av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (1990): informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Vid första samtalet med intervjupersonerna informerade jag dem om syftet med undersökningen och varför jag valt att kontakta dem. Det insamlade materialet har endast använts för avsedd studie samt förvarats så att enbart jag har haft tillgång till det. För att undvika fokus på enskilda personer har informanterna givits fingerade namn i uppsatsen. Deras ålder har avrundats till en ungefärlig siffra. Fullständig anonymitet är trots detta svår att uppnå. Jag har därför behövt göra avvägningar om materialet som jag lämnar ut kan vara känsligt eller gagna någon negativt.

Den vän som gav mig förslag på informanter är själv involverad i vildsvinsjakten på Trögden och kunde orientera mig i de lokala förhållandena. Detta bidrog till att min förförståelse för fältet ökade, vilket jag sannolikt hade nytta av under intervjuerna. Tre av informanterna visste på förhand vem antingen jag eller min vän var. Omvänt hade jag en uppfattning om vilka de var. Den personliga kopplingen till fältet kan ha bidragit till en tryggare intervjusituation, där informanterna kunde dela med sig av sina åsikter och erfarenheter på ett avslappnat sätt.

3. Teori och begrepp

3.1. Förvaltning

Beroende på sammanhang finns många olika betydelser och tolkningar av begreppet förvaltning. Nationalencyklopedins begreppsdefinition lyder *“att sköta eller administrera något för någon annans räkning”* och enligt Naturvårdsverket är en förvaltare någon som har *“huvudansvaret för upphandling och genomförande av de skötselåtgärder som framgår av skötselplanen”* (se Sandström & Tivell 2005:16).

Förvaltning av naturresurser utgår inte sällan från att något, exempelvis ett naturområde eller artbestånd, är hotat och därför ska skyddas och/eller vårdas. Vildsvinens natur och utbredning gör att förvaltningen av dessa djur karaktäriseras av ett annat förhållningssätt. Istället för att skydda och bevara arten är målet snarare att begränsa stammen och dess utbredning. Trots denna aspekt kan hanteringen av vildsvin dra nytta av principer som visat sig användbara vid annan typ av naturresursförvaltning. I följande avsnitt kommer jag att redogöra för några perspektiv på begreppet som kan tillämpas för att beskriva vildsvinsförvaltning.

3.1.1 Adaptiv förvaltning

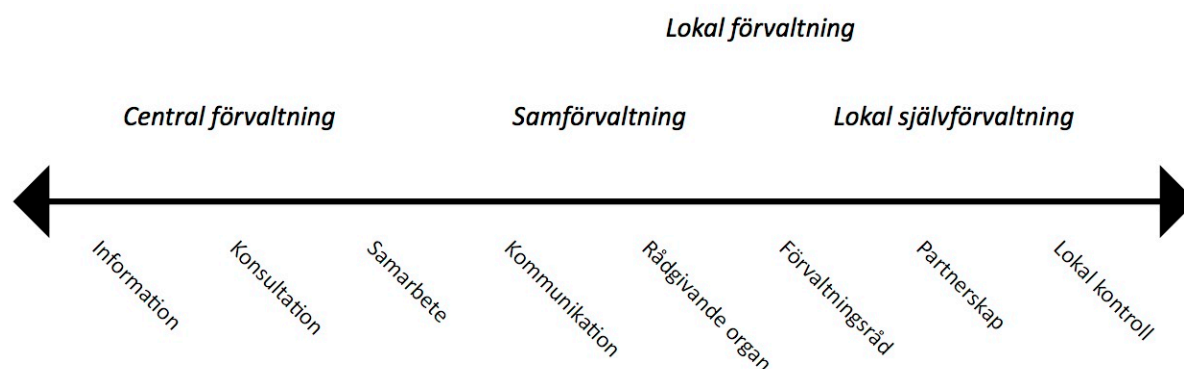
C.S. Holling konstaterade att ekosystem är dynamiska, varpå förvaltningen av de naturresurser som finns inom ekosystemet också bör utgå från systemets föränderlighet. Med andra ord bör förvaltningen vara **adaptiv**. Denna syn på förvaltning inkluderar betraktandet av händelser i regional snarare än lokal kontext, behovet att hålla sig öppen inför olika valmöjligheter och ett antagande om att framtida händelser är oväntade. (Holling 1973). I Naturvårdsverkets förvaltningsplan för vildsvin (2010) definieras adaptiv förvaltning kortfattat som att man anpassar sig till nya förhållanden. Eftersom att vildsvinsstammen förändras mer eller mindre kontinuerligt, bör också förvaltningen justeras i relation till förändringen. Förutsättningen för adaptivt arbete är en förståelse för hur ekosystemet fungerar, hur det används och ändras, samt vad som är naturliga förändringar och vad som kan kopplas till åtgärder inom förvaltningen. (Naturvårdsverket 2010:47).

3.1.2 Central och lokal (adaptiv) förvaltning

Enligt Naturvårdsverket (2010) kan adaptiv viltförvaltning förverkligas genom utgångspunkterna **central adaptiv förvaltning** och **lokal adaptiv samförvaltning**. Den förra utgår från centrala mål som brutits ner i hanterbara delmål av de lokalt ansvariga förvaltarna. Den senare bygger på delaktighet från de lokala aktörerna. I och med detta kan såväl vetenskaplig som värdefull erfarenhetsbaserad, lokalt anpassad kunskap komma till nytta. Grunden i adaptiv samförvaltning är att olika lokalt berörda parter gemensamt kommer överens om delmål, ansvarsfördelning och metoder för att komma tillrätta med hanteringen av exempelvis vildsvin. Delaktighet i förvaltningsprocessen kan i

sin tur öka acceptansen och förståelsen mellan de som berörs av problemet lokalt. (Naturvårdsverket 2010:48).

Sandström och Tivell (2005) redogör för olika förvaltningsformer och graden av lokalt inflytande genom diagrammet nedan (se *Figur 1*). Central adaptiv förvaltning och lokal adaptiv förvaltning kan sägas vara varianter av central förvaltning och lokal förvaltning.

Figur 1. Olika förvaltningsformer (egen bearbetning efter Sandström & Tivell 2005:17)

Gemensamt för dessa beskrivningar är att en grupp av människor tar hand om naturresursen tillsammans. Denna grupp har ett gemensamt intresse av förvaltningen och delar på skötselansvaret. Gruppen kan antingen bestå av enbart lokala aktörer eller en kombination av myndighetspersoner och lokala representanter. Begreppet **lokal förvaltning** rymmer även **lokal självförvaltning**. Här bestämmer de lokala aktörerna till hög grad över naturresursen på egen hand. Lokal kontroll, längst till höger på skalan, inkluderar att beslut rörande förvaltningen fattas oberoende av eller med mycket liten inblandning av myndighet.

3.1.3 Självorganisering och principer för lyckade förvaltningssystem

När och varför **självorganisering** kring en naturresurs uppstår skiljer sig beroende på dess egenskaper, sammanhang och vilka de berörda aktörerna är. Några generella faktorer som påverkar huruvida självorganisering äger rum kan dock urskiljas. Den amerikanske socioekonomen Smelser (se Smelser 1963 i Sandström & Tivell 2005) menar att samordning kan ses som ett samlat resultat av bland annat:

1. Strukturellt bidragande faktorer såsom rådande förhållanden för geografi, demografi eller äganderätt.
2. Påfrestande faktorer.

3. Faktorer som bidrar till att en gemensam uppfattning kring frågan bildas. En gemensam syn på hur problemet bör hanteras är inte nödvändig, utan det primära är att frågan betraktas som relevant.
4. Utlösande faktorer, som att berörda parter upplever en plötslig förändring till det sämre.

Elinor Ostrom (2000) menar att möjligheterna till självorganisering kring en gemensam naturresurs ökar om resursen karaktäriseras av vissa egenskaper och om särskilda omständigheter råder. Ostroms forskning relaterar till Smelser, men är mer inriktad på vad som utgör grunden till välfungerande förvaltningssystem. Några av principerna presenteras nedan:

1. Naturresursen bör inte vara i sådant skick att de som berörs inte finner mening i att organisera sig. Det ska alltså gå att se resultat av förvaltningen.
2. Kunskaper kring naturresursen går att tillhandahålla enkelt och förändringar inom systemet präglas av en någorlunda god förutsägbarhet.
3. Resurssystemet är förhållandevis litet och avgränsat i relation till de transport- och kommunikationsmedel som resursanvändarna nyttjar.
4. Resursanvändarna bör ges möjlighet att bestämma över förvaltningsregler själva utan för stor inblandning från externa myndigheter.
5. Det råder en gemensam uppfattning om hur naturresurssystemet fungerar och hur användarnas handlingar påverkar systemet och varandra. Relationen mellan parterna präglas av tillit och ömsesidighet. Detta återkommer jag till i avsnitt 3.2.

3.1.4 Institutionalisering

I Berkes & Folkes (1998) forskning om naturresurshantering finns ett tydligt fokus på människan inkluderat i begreppet adaptiv förvaltning. Människan är en del av naturen och inverkar på ekosystemet genom olika processer i samhället (sociala, ekonomiska och politiska). De talar således om sociala system, som tillsammans med ekosystem blir socio-ekologiska system. Relationen mellan det sociala systemet och det ekologiska styrs till stor del av regler och normer, vilket gör de **institutioner** som förvaltar naturresursen centrala. (Berkes & Folkes 1998). Dessa anger hur människor bör agera i särskilda situationer och kan enligt Cleaver (2002) delas in i **byråkratiska institutioner** och socialt inbäddade **lokala institutioner**. Byråkratiska institutioner är formella arrangemang baserade på bland annat lagar eller direktiv från myndigheter. De lokala institutionerna är formade utifrån social organisering och daglig praktik. Byråkratiska institutioner kan vara socialt inbäddade, men är det inte nödvändigtvis. (Cleaver 2002). Den process där institutionen gradvis blir mer organiserad och etablerad kallas **institutionalisering**. Institutionalisering föregås alltid av vaneskapande processer och när handlingar inordnas i ett mönster kan rutiner framöver upprepas med mindre möda. Slutligen förankras rutinerna så pass väl att de upplevs som självklara. En viktig del av

institutionaliseringen är att rutinerna förs vidare till en annan part. Processen kan betraktas som fullföljd först när den kan leva vidare i generationer, oberoende av enskilda individer. (Berger & Luckmann 1998:69ff:).

3.2 Samverkan och konflikt vid naturresursförvaltning

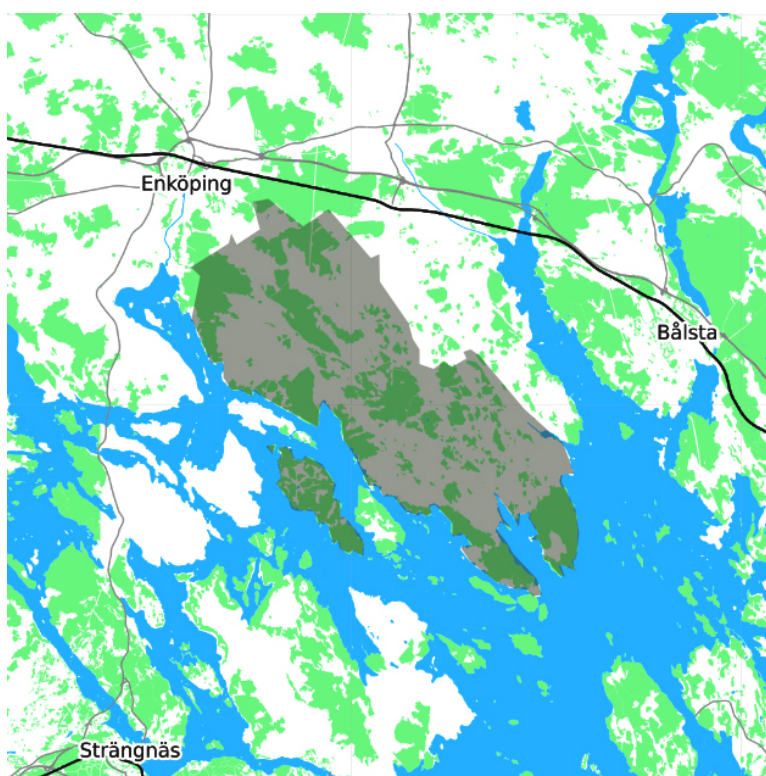
Samverkan mellan de som berörs av en naturresurs framhålls ofta som avgörande för att lyckas med förvaltningen. Enligt Hallgren (2003) är samverkan då aktörer planerar och genomför initiativ tillsammans. Här är kommunikation betydelsefullt, där samtalet bidrar till att det gemensamma initiativet tar en enhetlig riktning (ibid:16). Naturresursförvaltning präglas ofta av olika perspektiv och motsättningar kring intressen riskerar att leda till konflikter. En allmän beskrivning av **konflikt** är enligt Hallgren (2003) en **intressemotsättning** där människors avsikter, handlingar och värderingar kolliderar med varandra. För att intressena ska kunna kollidera krävs socialt samspel. Konflikt beskrivs vidare som något som skildrar karaktären på det sociala samspelet, inte hur förenliga intressena är. Med denna bakgrund ger Hallgren (2003) följande definition av ordet konflikt: *Interaktion mellan människor under vilken aktörernas tillit till interaktionen minskar.* (ibid:6ff). När aktörer samverkar behöver de kommunicera vilket kan leda till att **tillit** till interaktionen både ökar och minskar. (ibid:16). Tillitsökande kommunikation kan ske när två parter utröner vari deras uppfattning skiljer sig och därefter samordnar sitt handlande. Om ett missförstånd sker mellan två kommunicerande parter riskerar däremot tilliten att minska, vilket kan utgöra början på en konflikt. Konflikter kan även grunda sig i bristande **perspektivtagande**. (Hallgren & Ljung 2005:142). Perspektivtagandet fungerar då inte tillräckligt bra för att aktörerna ska finna mening i fortsatt kommunikation (Hallgren 2003:16).

4. Bönder och vildsvinsjägare i Södra Trögd

4.1 Bygden Södra Trögd

Söder om Enköping ligger Trögden, omgärdad av Mälarens vatten på båda sidor. Halvön omfattar drygt 30 000 hektar mark och delas in i Norra och Södra Trögd. Som bekant har jag fokuserat på den södra delen, vars namn kommer från landskommunen Södra Trögd som 1971 uppgick i Enköpings kommun. I uppsatsen kommer jag att referera till platsen som dels *Södra Trögd*, och dels *Trögden* eller *bygden*. I de fall där de senare benämningarna används vill jag nu göra läsaren uppmärksam på att i första hand *Södra Trögd* då åsyftas. Varför jag inte konsekvent håller mig till 'Södra Trögd' beror på att platsen ofta går under dessa olika benämningar bland de boende i trakten. Som namnet indikerar, är Södra Trögd beläget längre söderut med mer mälarkust än Norra Trögd. Eftersom att vildsvin trivs i vassen nära strandkanter bidrar detta till att området är ett av de vildsvinstätaste i Uppsala län. I övrigt utgörs landskapet främst av skoglös slättbygd, även om det också finns större partier med sammanhängande skog.

Ju närmre Mälaren man kommer desto mer gris har man. Sen finns det ju uppe i skogarna också, men mest neråt vattnet. Även om det finns mycket gris här så är det extremt mycket där. (Jägare)

Figur 2. Kartans skuggade parti visar gränsen för Södra Trögds landskommun innan den uppgick i Enköpings kommun 1971. Detta geografiska område kallas även idag för Södra Trögd. Karta från openstreetmap.org (CC BY-SA)

4.2 Filip - Jägare och blivande lantbrukare

Filip, ca 30 år, har jagat så länge han kan minnas och sköt sitt första vildsvin när han var 15 år. Det var ett av de första som sköts i trakten. Han brukar jaga tillsammans med vänner, sin far och sin syster. Föräldrarna driver lantbruk med spannmålsodling och *“lite djur”*. Han har just flyttat tillbaka till föräldragården och ska ta över lantbruket *“nu egentligen”*. Främst jagar Filip på Trögden men blir ibland bjuden på jakt till andra ställen runtom i Sverige. Han är även med i ett jaktlag i Västerbotten. Vildsvin jagar han året runt men som mest under jaktperioden, när det är tillåtet att jaga med hund. Då jagar han varje helg och så mycket som han kan. Filip har en positiv inställning till vildsvin, något han motiverar med sitt stora intresse för jakt. Han säger att hans far inte heller har något direkt emot grisarna och att familjens lantbruk inte har drabbats särskilt hårt av vildsvinsrelaterade skador. Han menar dock att det kan ha att göra med det hårda jakttryck som de bedriver på markerna kring gården.

4.3 Carl - Lantbrukare och jägare

Carl, ca 60 år, förvaltar en större jordbruksfastighet söderut på Trögden. Fastigheten består huvudsakligen av skog och förutom skogsbruk omfattas verksamheten av jordbruk, fruktodling, hyresverksamhet och turism. Jordbruksmarken på 80 hektar är sedan några år tillbaka insådd med vall. Valet av gröda gör att den negativa effekten av vildsvin är relativt begränsad just där. Hans två bröder äger mark och arrenderar jaktmark en bit upp på Trögden. Carl, hans bröder, deras familjer och vänner jagar tillsammans på totalt runt 1500 hektar. Vildsvin jagas med hund kontinuerligt under hela jaktsäsongen och större jakter anordnas ungefär var fjortonde dag. De jagar i princip inte under sommaren, vilket bland annat beror på tidsbrist och att värmen gör att slaktkroppen måste tas om hand direkt. Ytterligare anledningar till varför jakt på sommaren är mindre aktuellt handlar om jordbrukets utformning samt att övriga skyddsobjekt (fruktodlingen, gräsytor och sommarstugetomter) är inhägnade.

4.4 Thomas - Lantbrukare och jägare

Thomas, ca 55 år, tog över släktgården år 2000 och har sedan dess drivit jordbruket parallellt med byggverksamhet. Till jordbruket hör både ägd och arrenderad mark om totalt 240 hektar där han odlar vete, höstoljeväxter och ärter. Hittills har grödvalet inte påverkats av vildsvinen men han tror att det kan komma att göra det i framtiden. På de arrenderade markerna har han jakträtt på en och på en av de andra får han skyddsjaga om han ser vildsvin i grödan. Inget avtal om skyddsjakt är dock skrivet med markägaren. Den tredje gården arrenderas av *“en duktig jägare”* som Thomas känner. Där får han inte jaga och han har inget avtal som gäller skyddsjakt. Thomas är jaktintresserad och är med i ett jaktlag där han brukar jaga med hund. Förutom detta jagar han vid åtel ungefär en gång i veckan, desto mer när han ser att det är mycket vildsvin ute. Han ser åteljakt som det mest effektiva sättet att komma åt vildsvinen: *“Jag har försökt skjuta alla jag kommer åt.”* För att underlätta jakten ytterligare

förespråkar han enklare regler för användandet av hjälpmedel som åtelkameror och rörlig belysning på geväret.

4.5 Anders - Lantbrukare

Anders, ca 35 år, tog över lantbruket efter sina föräldrar år 2015. Hela gården är KRAV-certifierad och omfattar 780 hektar åkermark, drygt 1500 grisar och 60 dikor. Den ägda arealen uppgår till 150 hektar och resterande del arrenderas. Arrendena utgörs dels av åker som angränsar till den egna gården och dels av mark ännu längre söderut. All mark som brukas hör till Södra Trögd och mycket är beläget nära vatten. Detta gör vissa av markerna särskilt känsliga för vildsvin. Eftersom att Anders inte jagar själv är han beroende av att jakten sköts av andra. Han arrenderar ut jakten som hör till den egna marken och på de övriga markerna är det personen som Anders arrenderar jordbruket av som även har jakträtten. Hans grisar betar utomhus på sommaren och det finns risk för att vildsvin tar sig in i hägnet, något som kan leda till tjuvbetäckning och sjukdomsspridning. Anders är mycket negativt inställd till vildsvinen och menar att stammen måste skjutas ner ordentligt. Han ser även ökad jakt med fällor som en väg till att begränsa populationen eftersom att vildsvinsjakt är så pass tidskrävande.

4.6 Mats - Jägare

Mats, ca 50 år, har haft jägarexamen i drygt 30 år och jagat som mest under de senaste 20 åren. På Trögden har han jagat vildsvin i 15 år men i takt med stammens drastiska ökning har det blivit desto mer de senaste 7 till 8 åren. Oftast jagar Mats nattetid, den tid då vildsvinen är ute som mest. Han har inte skjutit vid åtel på 3 till 4 år (*“det är inte samma sport”*) utan jagar nästan uteslutande med hund på drevjakt och kring åkrar för att skydda lantbruksgrödor. Mats bor inne i Enköping och arrenderar ingen jaktmark i traditionell bemärkelse. Istället har han *“kompisavtal”* med bland annat olika lantbrukare som han har känt sedan han var barn. Vildsvinen är enligt Mats ett *“spännande vilt”* som är roliga att jaga, men han poängterar att de samtidigt orsakar vissa skador.

5. Vildsvinsförvaltning i Södra Trögd

5.1 När vildsvinen kom till bygden

Vildsvinen tros ha vandrat över isen från Bålsta till Trögden för ungefär 15 år sedan. Samtliga av de intervjuade personer som jagar minns detta som något spännande. En av informanterna berättar roat: *Det var ju lite halvuppsståndelse då bland folk, när vildsvinen kom. Det var jätteballt att käka vildsvinskött som man skjutit på sin egen gård och hela familjen var ute i skogen. Men det är ingen som kommer med nu, det har ändrat sig.*

För att lära sig mer om vildsvin och vildsvinsjakt anordnade en privatperson några kurser och träffar för dem som var intresserade. En av informanterna åkte till trakterna kring Nyköping för att se hur de gjorde där. Många har även skaffat särskilda hundar som tränas för att jaga vildsvin. Vid den här tidpunkten var vildsvinen färre till antalet och därmed svårare att skjuta. Detta gjorde att många försökte stimulera en etablering av stammen genom utfodring. Även åteljakt blev populärt – att locka med mat och skjuta dem vid foderplatsen anses vara ett säkert sätt att få skjuta. Nu däremot, menar en av informanterna, finns det så mycket gris ändå så att han och många andra inte längre tycker att åteljakt är roligt. En annan anledning till att färre personer jagar vid åtel tror han är för att de helt enkelt inte orkar längre. Jakten sker oftast sent på kvällen, och skjuts ett djur runt midnatt ska det därefter tas om hand, vilket gör att jägaren inte är hemma förrän tidigt på morgonen. Denna uppfattning delas av flera andra intervjupersoner: *Och då är det fråga om nattjakt och då ska man ju vara en... ungdom utan fast sällskap.* Intervjupersonen skrattar till och fortsätter: *Så att man kan sitta uppe en natt, skjuta en gris klockan 1 och slakta till klockan 4 på morgonen.*

5.2 “En ganska bra balans härute nu”

Trots att det jagas mindre vid åtel idag än för några år sedan tror en av informanterna att det ändå inte skjuts färre vildsvin totalt sett: *I början ville alla skjuta gris, alla var ute, men nu har alla fått sin gris och tröttnat och då är vi några som fortfarande nöter på. Men det skjuts ändå. De som inte de skjuter, de skjuter vi. [...]* Så det krävs att vissa är väldigt intresserade.

Numera är vildsvinen spridda över så gott som hela Trögden och jämfört med för 15 år sedan skjuts det betydligt fler vildsvin än älgar. När vildsvinen har blivit fler har även skadorna inom lantbruket förvärrats. En av informanterna betonar dock att vildsvinsstammen ännu inte är färdigetablerad. Den verkliga “*explosionen*” lär istället komma om några år och enligt honom kan man redan nu se tendenserna till detta scenario. I takt med den växande stammen har även jaktrycket på Trögden ökat. Det gäller särskilt de senaste sju till åtta åren. Förra året var något av ett rekordår gällande avskjutning, vilket även indikerar att det finns många vildsvin. En av intervjupersonerna uppskattar att de tillsammans under året har skjutit uppåt 600 vildsvin. Några av informanterna berättar att de har skjutit så mycket de har kunnat, med målsättningen att hålla populationen nere. Trots hög avskjutning och en kall vinter tror de att stammen kommer att återhämta sig fort. I Södra Trögd tycks vildsvinsstammen vara präglad av relativt god förutsägbarhet. Utöver förutsägbarheten har aktörerna kunnat se ett resultat av avskjutningen. Dessa aspekter kan enligt Ostrom (2000) ses som bidragande orsaker till att man finner mening i att organisera sig kring naturresursen.

Mats betonar att kunskap och intresse är viktigt för en fungerande vildsvinsförvaltning. Kunskapen kommer med tiden och eftersom att de har haft vildsvin på Trögden i 15 år så tycker han att de

numera har insikt i hur viltet ska hanteras på ett bra sätt. Filip uttalar sig liknande: *Vi har ju lärt oss jaga gris här nu, vi är första generationens vildsvinsjägare kan man säga.* Enligt Mats är många ”*yngre killar*”, mellan 25 och 40 år, väldigt intresserade av vildsvinsjakt medan många äldre män hellre jagar annat vilt. Detta anknyter till Smelser (1963 i i Sandström & Tivell 2005) som ett exempel på hur rådande demografiska förhållanden bidrar till självorganisering kring en naturresurs. Mats tror samtidigt att vissa jordbrukare varken har det kunnande eller intresse som krävs för att jaga vildsvin. Likt Mats menar Thomas att det skulle bli en bättre sammanhållning mellan olika typer av jägare och lantbrukare om fler av dessa intresserade sig för vildsvinsjakt. Detta skulle enligt Hallgren (2003) även kunna bidra till att perspektivtagandet och därmed kommunikationen mellan parterna underlättades. Thomas säger att bönder alltid har intresserat sig för älgjakten, en jakt förknippad med många traditioner, men att vildsvinet istället ses som ett odjur som ska bort. Han tror dock att det kan ändra sig i framtiden: *Nu har vi inte haft vildsvin så länge, så det kanske blir en tradition i det med sen.* Vildsvinsjakten har alltså börjat institutionaliseras lokalt, men ännu inte i samma utsträckning som andra jaktformer.

Vildsvinens påverkan på lantbruksgrödor kan ses som en påfrestande faktor och ökande problem som en utlösande faktor för att självorganisering kring naturresursen ska äga rum (jfr Smelser 1963 i Tivell & Sandström 2005). Samtliga av studiens informanter medger att skadorna utgör ett problem, men vissa har drabbats mer än andra. En av intervjupersonerna säger att skadetrycket kan skilja mycket mellan fastigheter trots att de ligger nära varandra och att samma grödor odlas. Vad problemen beror på är svårt att säga men enligt informanten har det med både biotop och jakttryck att göra. En annan intervjuperson framhåller att det inte bara är vildsvin som orsakar skador på grödor. Däremot menar han att vildsvinen, till skillnad från exempelvis dovhjort, kan gå radrätt i en nysådd ärtåker och äta upp ärtor för ärtor. Detta leder till skördeförluster och inkomstbortfall för den drabbade lantbrukaren.

Mats är en av de jägare som har arbetat aktivt för att hålla nere vildsvinsstammen. Eftersom att de har skjutit så mycket tror han att många lantbrukare är nöjda med situationen. Han ger ett exempel på en bonde som säger att han inte hade kunnat odla ärter om de inte hade skött skyddsjakten på hans mark: *‘Det är inga problem så länge ni är här, då är det tvärlugnt. Visst det blir ju lite förstört, det blir det ju. Men det är ändå hållbart, så pass att det lönar sig att odla.’* Enligt Mats är det arbete som han lägger ner för att skydda grödorna värt att ta betalt för: *Det är ju mitt jäkla jobb. Jag var väl ute 26 utav 30 kvällar förra året i april-maj i samband med nysådden.* Att han jagar så mycket beror på hans stora intresse för jakt. Han fortsätter sedan: *Det är ju ett förtroende där också, att man får komma ut och ja, jaga på det viset. Det är ju en lättnad för lantbrukaren också att de vet att jag sköter. Att det inte missköts utan görs på ett snyggt, bra sätt.*

Filip säger att det absolut finns ställen i Sverige där vildsvinsskadorna är väldigt omfattande, men att han inte anser att de har de problemen på Trögden. Skälet till detta är framförallt att de har varit ute och jagat så mycket. Han menar också att de i bygden har speciella förutsättningar för att kontrollera stammen eftersom att de bor på en halvö: *Vi har ju våra grisar. Det är klart det kommer in lite, men om man jämför med en fastighet mitt i Sörmland med viltstammarna som är där, där är det väldigt svårt att göra något. Vi har det bra på Trögden. Vi sköter vår stam och vi är själva om den.* Ett relativt litet och avgränsat resurssystem är faktorer som Ostrom (2000) framhåller som fördelaktiga vid självorganisering kring en naturresurs. Försättningsvis tror Filip att synen på hur vildsvinen bör hanteras är relativt samstämd i bygden. Han förklarar det med att de flesta som jagar på Trögden har någon form av anknytning till jordbruket, vilket gör att de har god insyn i vilka skador som djuren kan orsaka. Han menar också att alla *“nog gör så gott de kan”* för att hålla stammen nere men att det måste finnas fler som vill jaga om antalet vildsvin och skadorna på jordbruket ska minska. Dock tror han inte att någon förutom jägarna *“egentligen”* vill ha vildsvinen i bygden.

Anders delar denna uppfattning och säger att det är en viss skillnad på hur *“rena jägare”* som inte har mark ser på vildsvinen, respektive bönder som har mark och själva jagar. Han tycker att nuvarande situation visserligen är hanterbar, men att de ekonomiska förlusterna är så pass omfattande att stammen måste skjutas ner ytterligare. Thomas beskriver också dagens läge som hanterbart. Likt Filip understryker han att detta bygger på att många i trakten fortfarande jagar. Om några av jägarna skulle ledsna på att sitta uppe på nätterna för att jaga vid åtel eller för att de inte blev av med köttet, tror han att stammen snabbt skulle öka. Även Carl upplever att det i nuläget är någorlunda bra som det är eftersom de inte har några större skador, samtidigt som det finns vilt att jaga, men att stammen definitivt kommer att öka till en nivå när det blir ett problem. De främsta anledningarna till att inte fler jagar tror informanterna är att det går åt mycket tid samt att det är svårt att bli av med köttet. Informanternas skildringar tyder på en liknande uppfattning gällande situationen och att det finns en gemensam förståelse för hur deras handlingar påverkar varandra och resurssystemet, vilket Ostrom (2000) menar bidra till en välfungerande naturresursförvaltning.

5.3 “Vi har ju skjutit så mycket så att frysarna är fulla”

Vi har ju skjutit så mycket så att frysarna är fulla. Man kan ju inte sälja heller eftersom vi inte har nåt viltslakteri. Så folk är väl nöjda, för de har skjutit sina grisar och har det i frysen. Jag ser det här med köttet som ett stort problem framöver, vad vi ska göra med köttet. Man vill ju inte stå och kasta det, men snart så. Vi blir ju inte av med det. Skjuta massa grisar, det tar ju mycket tid också. Alla har ju inte det intresset, och vill vara så nitiska.

(Filip)

Berättelser liknande den ovan får jag höra även av de andra intervjupersonerna. Carl förklarar att de i sin närmaste jägarkrets skjuter ungefär 40 vildsvin per år. När något enstaka djur skjuts kan de slakta och ta hand om köttet själva. Vid större jakter där de vet att det kommer skjutas många djur försöker de sälja dem: *“Vi käkar inte upp det, även om vi är en stor släkt”*. För att vara säkra på att de ska bli av med köttet brukar de kontakta ett viltslakteri på förhand, men dessa anläggningar har inte alltid kapacitet till att ta emot de mängder som erbjuds. Han räknar upp de tre närmaste slakterierna, vilka alla ligger mellan 13 och 17 mil bort. Det innebär relativt långa bilresor för den som vill lämna in en slaktkropp. Eftersom man enligt Carl dessutom får lågt betalt för köttet leder detta till att många drar sig för att jaga.

Att vilja skjuta vildsvin som man inte kan få avsättning för... Då väljer man ju att inte skjuta dem, för att skjuta djur bara för att gräva ner dem – det bär mig emot. Och det är ett fantastiskt kött! Det är ekologiskt, det är ett fantastiskt bra kött, och det gott [...]. Så på alla sätt är det här en fantastisk tillgång.

(Carl)

Mats menar att det bör ske en snabb regeländring för att underlätta försäljningen. Han nämner att handel med vildsvinskött mellan jägare och privatpersoner är tillåtet i Tyskland och att det fungerar väl där. Filip har svårt att förstå att intresset för att äta vildsvinskött inte är större. Om det skulle finnas fler viltslakterier tror han att mer kött skulle kunna tas till vara och exempelvis serveras i offentliga kök, som på skolor och äldreboenden. Carl föreslår några möjliga lösningar till problemet: Antingen att lätta på reglerna så att vildsvinskött kan säljas på samma sätt som annat viltkött, förutsatt att det finns en spårbarhet till att köttet har trikinestats. Ett annat alternativ rör själva viltslakterierna, anläggningar som är dyra att både bygga upp och driva. Etableringen och driften skulle kunna underlättas genom subventioner från *“samhällets sida”*, till exempel i form av bidrag för veterinärbesiktning eller att investeringsstöd för viltslakterier aktivt prioriterades inom landsbygdspolitiken. Han tror också att marknadsföringskampanjer behövs för att lyfta fram köttet.

Anders berättar att han ofta får frågan om han kan förmedla vildsvinskött. Trots att det egentligen är olagligt att skänka bort eller sälja till någon utanför sin närmaste krets så förekommer det enligt flera av informanterna. Om det däremot skulle vara lagligt, menar Thomas, så skulle *“kötthögen”* förvandlas från en börda till en resurs. Det skulle i sin tur göra jakten roligare och stimulera ett ökat jakttryck. Anders delar denna uppfattning och tror att fler jägare skulle tycka att jobbet som de lade ner på sin fritid var mer värt om de fick en viss ekonomisk ersättning. Han understryker dock att det inte får bli för lukrativt. Det skulle kunna leda till att jägare utan rätt kunskap började intressera sig för vildsvinsjakt, vilket skulle få en negativ inverkan på hanteringen av vildsvinsstammen. I förlängningen skulle detta kunna leda till att tilliten till förvaltningen minskar och att risken för konflikter ökar (jfr Hallgren 2003).

Situationen kring försäljningen av vildsvinsskött visar hur byråkratiska institutioner fungerar hämmande för den lokala förvaltningen. Här krockar byråkratin med den lokala institutionen: Jägarna har ett stort behov av att få avsättning för köttet för att ha incitament till fortsatt jakt, medan myndigheternas behov grundar sig i att minska sjukdomsspridningen som trikinsmittat kött kan föra med sig. Om parterna inte lyckas förmedla och skapa förståelse för sina respektive synsätt finns risk att en konflikt uppstår.

5.4 Jakttryck och ägarförhållanden

Enligt informanterna varierar jakttrycket mellan olika marker, ibland mer och ibland mindre. En informant beskriver det som att där skillnaden mellan marker är stor, kan det nästan bli som reservat för vildsvinen dit de beger sig direkt när det börjar jagas i närheten. Som exempel tar han en grannmark: *[...] ett fullkomligt vildsvinseldorado, en fristad för vildsvinen häromkring, och det jagas jättemycket runtomkring så att alla grisar springer dit. Så fort man säger 'bu' i skogen så springer grisarna dit.* En annan informant beskriver ett liknande scenario, till följd av att han skrämmar bort vildsvinen från sin mark med jakt. Han menar att vildsvinen visserligen beger sig iväg, men att de inte går särskilt långt: *De går till grannen. Så ibland är man ju glad att de inte jagar där, för då håller sig grisarna där.* Han har dock sagt till sina grannar att han och hans jägarvänner gärna hjälper till om det skulle uppstå problem, men de brukar tacka nej till hjälpen fastän det finns gott om vildsvin i området. Han tror att det beror på att grannarna inte vill att jägare ska jaga gratis på deras mark, och att de då hellre accepterar skadorna som vildsvinen orsakar.

Flera av intervjupersonerna belyser hur viktigt det är att det jagas tillräckligt på alla marker för att kunna kontrollera vildsvinspopulationen. Särskilt Anders, som själv inte jagar, drabbas av problemen kopplade till ett ojämnt jakttryck. Han är nöjd med hur jakten sköts på sin egen mark och beskriver ansvarig jägare som *“en av de bästa i Sverige [...], så bättre jägare kan jag inte få tag på”*. Men då det jagas mycket på den egna marken rör sig vildsvinen vidare söderut, där han arrenderar mark från två olika markägare. Enligt honom är problemen mest omfattande på arrendet mellan den egna marken och det längst söderut. Det högre skadetrycket, förklarar han, beror delvis på biotopen (nära vatten) men främst då avskjutningen är för låg i förhållande till antalet vildsvin och att vildsvinen gärna håller sig där det jagas minst. Förutom att Anders beskriver arrendet i mitten som dyrt, leder det låga jakttrycket till betydande intäktsbortfall som följd av skadorna. För att balansera de ekonomiska förlusterna anser han att priset på jordbruksarrendet borde sänkas. Det andra alternativet vore ett lägre pris på jaktarrendet. Han förklarar att för högt pris kan leda till att de som arrenderar jakten annars låter stammen växa för att det med säkerhet ska finnas gott om vildsvin att skjuta. Jaktarrendatorn önskar ju få utdelning på nedlagda kostnader i form av nedlagt vilt. Anders själv tar ut ett förhållandevis lågt pris för jakten. Han vill hellre att det sköts på ett tillfredsställande sätt av någon

som han känner än att det görs av någon utifrån som kan betala mer. Han har även kommit överens med markägaren om att den som arrenderar jakten på Anders mark också får bedriva skyddsjakt om de upptäcker vildsvin i grödan på den arrenderade marken.

Rätten till skyddsjakt är något som också Thomas tar upp. Generellt sett tror han att vildsvinsproblemen är mindre omfattande på de ställen där jordägaren själv brukar marken. I dessa fall besitter jordägaren oftast jakträtten och även om jakten är utarrenderad är det fortfarande möjligt att inverka på hur den sköts. Till exempel genom att be jaktarrendatorn att skjuta fler vildsvin om det uppstår mycket skador: *Han kan säga 'nu får du skjuta bort lite, annars tar jag hit några andra som hjälper mig'.* Om det istället är jordarrendatorn som drabbas av problemen, riskerar dennes intressen att åsidosättas. Thomas tror att många konflikter skulle lösas om rätt till skyddsjakt på åkrar stod inskrivet i arrendeavtalet. Han säger dock att det kan vara väldigt svårt i de fall där jordägaren och jordarrendatorn inte kommer överens om hur vildsvinsjakten bör skötas. För att närma sig en mer likartad uppfattning, menar han, är det viktigt att få den som äger marken att förstå vad skadorna gör ekonomiskt för bonden som brukar åkrarna. I Thomas eget fall fungerar denna kommunikation bra. Han arrenderar jordbruksmark av en person som jagar och som tills nyligen också var bonde. Markägaren har på så vis insikt i vilka skador som vildsvinen kan orsaka. Thomas beskriver närheten mellan bönder och jägare som: *Jättebra, för alla har lokalkännedom. Man känner han där som får skador av grisarna. [...] Det är svårare om man ska åka 10 mil och sen inte känner han som fått sin veteåker pajad, men om du känner han 'åh fan det var ju synd att Arne fick sitt vete... åh vi får hjälpa han'. Men vet du inte vem det är och du arrenderar jakten i skogen, då får du inte personkemin så du känner att du vill hjälpa han.*

Informanternas skildringar av vildsvinsförvaltningen rymmer många exempel på socialt samspel innefattandes ömsesidig tillit och perspektivtagande. Samverkan mellan Anders och markägaren kan dock, enligt Hallgren (2003), sägas vara präglad av en intressekonfliktsituation där tilliten i det sociala spelet stundtals är lågt. Genom kommunikation har däremot en överenskommelse gällande skyddsjakt möjliggjorts, vilket förmodligen har motverkat en förvärring av konflikten. Att skriva in skyddsjakten kan även ses som ett sätt att påskynda institutionaliseringen av förvaltningen. Men i de fall då olika perspektiv och intressen utgör ett hinder i kommunikationen, försvåras även institutionaliseringsprocessen.

5.5 Övergripande riktlinjer enligt Länsstyrelsen

I de allmänna målen för förvaltningen av vildsvinsstammen i Uppsala län fastslås bland annat att vildsvin är värdefulla som art och därför ska bevaras långsiktigt med hänsyn till allmänna och enskilda intressen. De ska tillåtas fortsätta sin utbredning i länet i den omfattning som **markägare** och

jakträttsinnehavare kan enas om och storleken på stammen ska anpassas så att skador på jordbruk (och annan markanvändning) anses **acceptabla** av berörda markägare. För att nå målen bör ett adaptivt förhållningssätt tillämpas. Förvaltningen bör även ske gemensamt inom **tillräckligt stora områden**, där befintliga skötselområden för älg och kronhjort ges som förslag.

Ingen av intervjupersonerna har tagit del av de övergripande riktlinjerna från Länsstyrelsen. En av dem säger: *Jag har nog sett dem, men jag kommer inte ihåg dem, men jag har nog sett dem*. Det finns heller ingen lokalt utformad plan eller liknande gällande vildsvinsförvaltningen på Trögden.

5.5.1 Acceptabla skadenivåer?

När jag frågar Carl om han tror att det finns en sådan utbredning och storlek på vildsvinsstammen som markägare och jakträttshavare kan enas om, svarar han att varken markägare eller jägare bestämmer detta *“eftersom att vildsvinen inte går att utrota”*. Däremot kan de enas om jakttrycket, vilket till viss del påverkar utbredningen och storleken på stammen. Att det i sin tur ska anpassas efter skador på jordbruket menar han är en självklarhet, varefter han kallar dokumentet för en papperprodukt. Thomas reagerar på att endast markägaren och jakträttsinnehavaren är omnämnda i förvaltningsmålen. Även om dessa parter är enade om hur vildsvinen bör hanteras är det möjligt att arrendatorn har en annan uppfattning. Därför har han svårt att tro att *de som berörs* av vildsvinen kan enas i fallet där bonden varken är markägare eller jakträttshavare.

Filip menar att man måste acceptera en viss grad av skador om det ska finnas vildsvin. Det gör däremot inte alla och därför är det svårt att enas om hur stor populationen ska vara. Han tar sig själv och sin granne som exempel. Filip är jakträttshavare på sin mark och vill ha vildsvin, medan grannen på marken intill helst inte vill ha några vildsvin över huvud taget. Vildsvinen känner inte till några markgränser och förflyttar sig lätt mellan områden. En mindre markägare har därmed liten möjlighet att påverka antalet vildsvin eftersom att det inte går att skjuta ned stammen på endast en fastighet. Han tror att det snarare handlar om inställningen till vad som anses acceptabelt än de egentliga skadorna. Här påverkar även det egna intresset: De som jagar har lättare att acceptera ett visst mängd skador jämfört med grannen som enligt Filip *“inte har någon vinning av grisarna eftersom han inte jagar”*.

5.5.2 Viltvård, förebyggande åtgärder och åtling

Kunskapsbaserad och **adaptiv förvaltning** anges av Länsstyrelsen som medel för att nå målen. I målet ingår att förändringar i vildsvinsstammens storlek och utbredning bör fångas upp genom samordnade inventeringar, samt att åtgärder för att begränsa skadebilden snabbt ska sättas in vid behov. För att begränsa stammens tillväxt menar Länsstyrelsen att ett jaktuttag på 30 till 40 procent behövs. Eftersom att äldre suggor har betydelse för sammanhållningen i vildsvinsgruppen rekommenderas att äldre hondjur sparas. Om syftet är att minska stammen bör i första hand gyltor

skjutas under hösten då risken att de har beroende kultingar är mindre. Jägarna i denna studie berättar att de har varit tvungna att skjuta suggor för att hålla nere stammen.

Det görs ingen samordnad inventering av vildsvin på Trögden. Flera av intervjupersonerna tvivlar på att det går att genomföra en sådan med gott resultat. Vildsvinen är svåra att räkna eftersom att de är väldigt skygga och rör sig över så stora områden. I bästa fall skulle man kunna se vissa kurvor och samband, men det skulle gå åt mycket tid för ett osäkert resultat. På grund av svårigheterna med att fastställa vildsvinens faktiska antal ifrågasätter flera av informanterna siffran 30 till 40 procent gällande jaktuttag.

Förslag på skadeförebyggande åtgärder är enligt Länsstyrelsens riktlinjer bland annat ett ökat jakttryck, stängsling och foderskapande åtgärder. Störning med hundar och skrämselfångster med gasolkanoner eller dylikt kan fungera tillfälligt. Informanterna är överens om att de enda åtgärderna som fungerar är ett hårt jakttryck och att hålla vildsvinen borta med hjälp av elstängsel. Att stängsla större partier, som en åker, innebär dock höga kostnader i både tid och pengar. Enligt Thomas går vildsvinen helt enkelt till nästa gårde om det ena är stängslat. Han fortsätter: *Det enda som funkar är att skjuta ner stammen, för det funkar inte att ha vildsvin ett modernt lantbruk.* Elektricitet är heller ingen garanti för att stänga ovälkomna djur ute - Anders har vid ett par tillfällen haft besök av vildsvin inne hos sina tamgrisar.

Ett exempel på foderskapande åtgärd är avledande utfodring. Vanligen placeras då foder ut i skogen för att vildsvinen ska uppehålla sig där istället för på åkrarna. Filip säger att detta sällan fungerar på Trögden eftersom att det inte finns så mycket skog där. Därmed är det aldrig särskilt långt till åkrarna och under vissa perioder, som när spannmålen är mjölk mogna⁴, lockar endast den odlade grödan. På vintern kan avledande utfodring fungera men då är fälten också mindre skadekänsliga. Bland jägare och jagande lantbrukare i Södra Trögd är det vanligt att ha en foderplats i skogen där ungefär ett till två kilo ärter eller vete sprids ut per dygn. Det finns inga gemensamma regler angående hur mycket foder som får spridas. Ett par av intervjupersonerna tror att det behovet förmodligen är större i områden med stora gårdar som säljer jakt. Där förekommer det att vildsvinen utfodras med mängder av sockerbetor eller spannmål under jaktsäsongen, men när våren kommer slutar man jaga och vildsvinen sprider sig. På Trögden har man enligt en av informanterna ofta en nära anknytning till bonden och då vill man inte utfodra så mycket, med risk för ökat antal vildsvin.

⁴ Mognadsstadium hos stråsäd då kärnan har en mjölkliknande konsistens och således är särskilt attraktiv för vildsvinen.

5.5.3 Gemensam förvaltning inom befintliga skötselområden

Mats uppskattar att det inom Södra Trögds skötselområden för älg och kronhjort totalt finns runt hundra markägare, fördelade över ungefär 10 000 till 20 000 hektar. De personer som jagar älg och hjort är ofta de samma som också jagar vildsvin, även om undantag förekommer. Till skillnad från förvaltning av älg- och kronhjortsstammen finns det ingen gräns för hur många vildsvin som får skjutas. Antalet älgar och hjortar är betydligt färre än antalet vildsvin och därför finns behovet av att begränsa avskjutningen på dessa djur. Ingen av de intervjupersoner som jagar ser fördelarna med en gemensam vildsvinsförvaltning inom befintliga skötselområden för älg och kronhjort. Här kolliderar myndighetens förvaltningsstrategi med hur de lokala aktörerna anser att frågan bäst hanteras. Carl säger att det på sätt och vis är en bra tanke (att bygga på redan befintliga skötselområden), men att man med denna skrivelse adresserar ett problem med en lösning skapad för att hantera ett helt annat problem: *Uppbyggnaden av älg- och kronhjortsområden, och statens reglering av det, handlar ju om att man ska skydda älg- och kronhjortsstammarna från för hög avskjutning. Nu är det i princip tvärtom med vildsvin, och då funkar inte det här.* Thomas resonerar på ett liknande sätt. Han tror att många inom dessa skötselområden gärna vill ha en stor stam för att kunna jaga mycket. Om vildsvinen ska förvaltas gemensamt menar han att det inte bör styras av jägarna, utan snarare av LRF eftersom att det är lantbrukarna som drabbas av problemen kopplade till vildsvin. Han är samtidigt tveksam till att förvaltningen ska ske över för stora områden: *I mindre grupper är det lättare att ha sammanhållning i än i en stor också. Men hela tiden bygger allting på att man ska göra allting större, för att det blir smidigare sägs det, men man tappar den här samhörigheten ju större det blir.*

Filip håller med riktlinjerna om att det krävs stora områden för att lyckas med vildsvinsförvaltning, men att det kan fungera bra även om den inte sker gemensamt eller inom befintliga skötselområden. Han beskriver det som att: *[D]et är ingenting gemensamt kring vildsvinen. [...] Folk sköter sig själva på Trögden, men vi har det ändå väldigt bra här nere eftersom att alla känner alla på ett eller annat vis. Så vi har inga problem så.* Kontakten mellan de boende i bygden bidrar således till goda förutsättningar för samverkan, trots att någon uttalad gemensam förvaltningsstrategi inte finns. Filip säger också att han har svårt att se vad dessa riktlinjer eller en lokal förvaltningsplan skulle tillföra i Södra Trögd. Varken att avskjutningen skulle vara högre eller att något annat skulle göras annorlunda: *För de som jagar gris, de jagar gris. Och även om vi inte alltid jagar ihop så gör vi det ibland. Över ett stort område sådär.* Annars jagar man på sin jaktmark eller där man har lov att jaga genom arrende. De lantbrukare som inte jagar har löst det genom att arrendera ut jakten.

I Länsstyrelsens ”Riktlinjer för samordning av vildsvinsförvaltning inom befintliga skötselområden för älg och kronhjort” (2015), står att samordning bör ske även i de trakter där markägare och jakträttshavare är överens om att styra stammens utveckling i en viss riktning. Samordningen bör gälla framtagande av gemensamma regler (exempelvis för åtling) och att minst en gemensam vildsvinsjakt

genomförs årligen. Thomas menar att regler mest skulle göra hanteringen av vildsvinen krångligare. Han fortsätter: *Regler kan vara bra men det blir lätt fel. Du har ju äganderätten. Ingen ska säga åt mig, men vi kan komma överens om att vi borde göra på ett sätt, det är en annan sak.* För att utveckla en rationell lokal naturresursförvaltning framhåller Ostrom betydelsen av att de lokala förvaltarna tillåts bilda egna, lokalt anpassade, institutioner (se Ostrom 1990 i Sandström & Tivell 2005). Jämfört med byråkratiska institutioner, är regler inom lokala institutioner generellt sett lättare att förändra. På så vis blir de lokala aktörernas möjlighet till att själva bestämma över de regler som påverkar dem, även viktigt för en adaptiv vildsvinsförvaltning.

Thomas tror, likt Filip, att det inte läggs ner någon tid på samordning av vildsvinsförvaltningen eftersom att det inte finns något intresse i det. När det finns ett gemensamt intresse däremot, händer det att jägare och jaktlag på Trögden går ihop för att jaga vildsvin. Carl beskriver ett område vid en vik där man med fördel jagar från olika kringliggande marker. På så vis går det att omringa vildsvinen och det är möjligt att skjuta fler. Större gemensamma jakter än så förekommer dock inte och Carl ser heller inga fördelar med den typen av samordning. Framför allt, menar han, skulle det bli ett stort problem att bli av med köttet: *Jag menar, som när Johanssons⁵ jaktlag hade en jakt där 30 vildsvin sköts. [...] [En av jägarna] stod ju och slaktade vildsvin varenda kväll i tio dar. Sen har de gett bort det. Även om det är helt olagligt, så vad gör man av det?* Thomas berättar om en jakt där det sköts 23 vildsvin inom en och en halv timme. Därefter var de tvungna att sluta jaga för att kunna ta rätt på alla djur. Jaktledaren ringde till tre viltslakterier men ingen av dem ville ta emot vildsvinen - de hade fullt. När jag frågar vad som hände med grisarna säger han att de delades ut inom jaktlaget men att galtarna kasserades.

Länsstyrelsen rekommenderar även att en så kallad **lokal akutgrupp** formas. Den ska bestå av åtkomliga jägare som kan ta itu med akuta situationer där vildsvin orsakar skador på grödor. Någon officiell akutgrupp finns inte på Trögden, men flera av intervjupersonerna säger att det ändå är lätt att få tag på jägare som kan hjälpa till vid skadesituationer. En informant tror inte att det är aktuellt i området där han bor eftersom att de flesta markägare jagar och redan tar ett stort eget ansvar. Dessutom är fastigheterna relativt små och de som bor i trakten känner varandra. Dessa faktorer gör det förhållandevis lätt att kommunicera mellan marker och hantera problemsituationer (Ostrom 2000), utan att en särskild grupp finns för ändamålet.

I riktlinjerna är det skrivet att vildsvinsförvaltningen bör behandlas inom befintliga skötselområden vid årligt samråd mellan markägare, markarrendatorer och jaktarrendatorer. Detta görs sällan enligt informanterna. Filip tror att det visserligen kunde vara bra om ämnet togs upp och ventilerades.

⁵ Fingerat namn.

Samtidigt menar han att jägare och lantbrukare pratar om det ändå, även om det inte sker i formationen av ett just ett skötselområde. Carl anser inte att vildsvinsförvaltningen bör avhandlas vid ett årligt samråd, utan att det är en fråga mellan de parter som berörs i varje enskilt fall. Vid eventuell oenighet är det alltså lämpligare att ämnet diskuteras under en arrendeförhandling eller liknande. Kommunikation mellan markägare och arrendatorer förekommer alltså, men inom andra sociala institutioner än den som Länsstyrelsen rekommenderar.

Samtalen med jägarna och lantbrukarna tyder på att behovet av att institutionalisera vildsvinsförvaltningen är mindre lokalt jämfört med det behov som kan urskiljas hos Länsstyrelsen. Enligt Berger och Luckmann (1998) föregås institutionalisering av vaneskapande processer, vilka genom praktik förankras till rutiner. När rutinerna upplevs som självklara kan de upprepas med mindre möda. Institutionerna anger alltså hur människor bör agera i särskilda situationer. Att en myndighet tar fram riktlinjer för något som ryms inom deras ansvarsområde är därför inget konstigt i sig. Följdfrågan blir dock om resurserna som krävs för att ta fram dokument likt detta skulle kunna användas på annat vis för att göra mer nytta? Enligt informanterna fungerar ju hanteringen av vildsvinen bra ändå, utan förvaltningsplan och oberoende av externa aktörer. Hög grad av lokal kontroll behöver dock inte innebära att intresset för att utveckla relationer eller utbyta kunskap med utomstående är obefintligt (Kloppenburger et al. 1996 i Sandström & Tivell 2005). Till exempel jagar flera av studiens jägare på ställen utanför Trögden också samt uttrycker en nyfikenhet kring hur andra hanterar vildsvinen. Anders framhåller även hur viktigt det är att vi i Sverige tar lärdom av vildsvinsförvaltning i länder som Tyskland och Spanien, där stammen är mer utbredd.

6. Avslutande diskussion

I denna uppsats har jag ämnat att undersöka 1) hur vildsvinsförvaltning kan gå till på lokal nivå, 2) inställningen till vildsvin och förvaltningen av stammen bland jägare och jordbrukare i Södra Trögd samt 3) deras inställning till Länsstyrelsens övergripande riktlinjer för vildsvinsförvaltning i Uppsala län.

1) Som medel för att nå förvaltningsmålen framhåller Länsstyrelsen en kunskapsbaserad och adaptiv förvaltning. Rekommendationen grundar sig på Naturvårdsverkets rapport (2010) där bland annat idén om central adaptiv förvaltning och lokal adaptiv samförvaltning lyfts fram. Förvaltningen i Södra Trögd överensstämmer inte med nämnda förvaltningsformer, utan kan istället beskrivas som självorganiserad med hög grad av lokal kontroll (se *Figur 1*. Olika förvaltningsformer). Inblandningen av externa aktörer och myndigheter är begränsad och skötselansvaret delas mellan jägare och jagande lantbrukare. De lantbrukare som inte jagar har överlåtit ansvaret genom att arrendera ut jakten, eller som arrendator förlita sig på hur markägaren har löst ärendet. I enlighet med Länsstyrelsens mål karaktäriseras förvaltningen i Södra Trögd av ett kunskapsbaserat och adaptivt förhållningssätt. Baserat på erfarenhet och intresse har jägarna utvecklat betydelsefull kunskap om vildsvinsjakt och ekosystemet där vildsvinen ingår. De har även anpassat jakttryck och utfodringsmängd i takt med stammens tillväxt och utbredning. De lokala aktörerna delar uppfattningen om att vildsvinsjakten är viktig, oavsett om det gäller begränsning av en påfrestande faktor (skador på lantbruksgrödor), möjlighet till att utöva nöjesjakt eller att få tillgång till vildsvinskött. Incitamenten för vildsvinsjakt skiljer sig ibland mellan intressenterna. Det innebär dock inte alltid att det finns motsättningar mellan intressen, utan de kan ofta samspela. Konflikter undviks till stor del genom kommunikation och ömsesidig tillit.

Samordningen kan också sägas vara stimulerad av rådande strukturella förhållanden: I) geografiska, II) demografiska och III) äganderättsliga. I Södra Trögd tar detta sig uttryck genom att I) resurssystemet är avgränsat med vatten och då landskapet (med stora partier åkermark och mindre skogspartier) är känsligt för vildsvinens påverkan, II) yngre jägare tar ett särskilt stort ansvar över förvaltningen samt III) äganderätten möjliggör att parterna själva kan bestämma över förvaltningsregler utan inblandning av myndigheter. På grund av den höga kunskapsnivån och graden av självorganisering finns inget direkt behov av rekommendationer från ansvarig myndighet.

2) Jordbrukare och jägare har en förhållandevis positiv inställning till vildsvin och hur förvaltningen av stammen hanteras. En av förklaringarna är att de har liknande erfarenheter av vildsvinen, då många jordbrukare jagar och ser därmed både de fördelar och nackdelar som viltet är förknippat med. Samtidigt har de renodlade jägarna ofta en anknytning till de som drabbas negativt av vildsvinen i

form av jordbrukande vänner, släktingar eller grannar. När berörda parter känner varandra ökar förutsättningarna för tillitsskapande kommunikation. En gemensam uppfattning kan även fungera sammanlänkande mellan människor. Det bidrar till att perspektivtagandet underlättas, vilket kan motverka uppkomsten av konflikter.

I de fall där jordbrukaren inte jagar eller då markägaren har arrenderat ut jakten respektive jordbruket till olika parter kan en mer negativ inställning till vildsvinen skönjas. För lyckad samverkan är det av betydelse att de berörda parterna har en någorlunda överensstämmande syn på hur förvaltningen av djuren bör gå till. Alltför olika uppfattningar kan leda till att tilliten till interaktion minskar och att intressemotsättningar utvecklas till en konflikt. Kommunikation, en tillitsfull inställning till den andra parten och situationen samt en vilja att lösa problemet kan dock leda till en bättre relation. Genom samtal kan markägaren och jordarrendatorn exempelvis komma överens om vad en acceptabel skadenivå är i deras fall, eller att rätt till skyddsjakt skrivs in i arrendeavtalet.

3) Problemen med vildsvin och förvaltning av viltet är ett relativt nytt fenomen. Därför finns ett behov av institutionalisering från myndigheternas håll. Ett visst mått av institutionalisering är en förutsättning även för lokal förvaltning. Länsstyrelsens riktlinjer har därför arbetats fram för att man på de platser där problem och intressekonflikter uppstår ska ha något att luta sig mot. På Trögden blir det tydligt att institutionaliseringen inte behöver ske på initiativ från myndighet. Här har den istället ägt rum i form av lokal självorganisering utan inblandning från externa parter. På andra platser med andra förutsättningar skulle dokumentet däremot kunna fylla en viktig funktion som stöd. För att ett sådant dokument ska komma till användning är dock tillit till myndigheten viktigt. Risken är annars att rekommendationerna avfärdas på lokal nivå. Detta skulle delvis kunna förklara varför Länsstyrelsens riktlinjer inte används i Södra Trögd, men den främsta förklaringen är förmodligen att man inte känt ett behov: jakten har redan börjat institutionaliseras lokalt. Fullkomlig institutionalisering sker dock inte förrän förvaltningsrutinerna överförs till nästa part och kan leva vidare oberoende av enskilda jägare och lantbrukare, det vill säga 'andra generationens vildsvinsjägare'.

Sammantaget har de lokala aktörerna och Länsstyrelsen en någorlunda likartad bild av hur vildsvinsförvaltningen bör gå till. I dagsläget är situationen hanterbar, men informanterna är överens om att det bygger på en stor insats från relativt få engagerade personer. Om fler ägnade sig åt att jaga vildsvin kunde ansvaret över förvaltningen fördelas jämnare, vilket troligen skulle bidra till en mer långsiktigt hållbar situation. För att öka incitamenten till vildsvinsjakt är det avgörande att det arbetas fram en lösning för att lättare kunna sälja vildsvinskött. Då kan den resurs som viltköttet utgör bättre tas tillvara, samtidigt som skadorna inom lantbruket reduceras.

Källor

- Andersson, H. (2017). *Vildsvinen orsakar skador för hundratals miljoner*. P4 Uppland. Tillgänglig: <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=114&artikel=6603646> [2018-05-13]
- Berger P.L. & Luckmann, T. (1998). *Kunskapssociologi - hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. Stockholm: Wahlström & Widstrand
- Berkes, F., & Folke, C. (1998). *Linking sociological and ecological systems: management practices and social mechanisms for building resilience*. New York: Cambridge University Press
- Cleaver, F. (2002). Reinventing Institutions: Bricolage and the Social Embeddedness of Natural Resource Management. *The European Journal of Development Research*, vol. 14, ss. 11-30.
- Hallgren, L. (2003). *I djupet av ett vattendrag - Om konflikt och samverkan vid naturresurshantering*. Diss. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet
- Hallgren, L. & Ljung, M. (2005). *Miljökommunikation - Aktörsamverkan och processledning*. Lund: Studentlitteratur
- Holling, C.S. (1973). Resilience and Stability of Ecological Systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, vol. 4, ss. 1-23.
- Jägareförbundet (2017). *Handlingsplan Vildsvin*. Tillgänglig: https://jagareforbundet.se/globalassets/documents/policys/Handlingsplan_vildsvin_SJF_2017.pdf [2018-04-05]
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Länsstyrelsen Uppsala län (2015). *Övergripande riktlinjer för förvaltningen av vildsvinsstammen i Uppsala län*.
- Länsstyrelsen Uppsala län (2018). *Vildsvin*. Tillgänglig: <http://www.lansstyrelsen.se/uppsala/Sv/djur-och-natur/jakt-och-vilt/vildsvin/Pages/default.aspx> [2018-05-14]
- Naturvårdsverket (2010). *Nationell förvaltningsplan för Vildsvin (Sus Scrofa) – Vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner*.
- Naturvårdsverket (2017). *Jakt på vildsvin*. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/Var-natur/Jakt/Jakt-pa-klovvilt/Jakt-pa-vildsvin/> [2018-04-11]
- Ostrom, E. (2000). Reformulating the Commons. *Swiss Political Science Review*, vol. 6 (1): ss. 29-52.
- Sandström, E. & Tivell, A. (2005). *Lokal naturresursförvaltning i Västerbottens län - En studie om förutsättningar och möjliga former*. Länsstyrelsen i Västerbottens län.

Teorell, J. & Svensson, T. (2007). *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Vetenskapsrådet. (1990). *Forskningsetiska principer för samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgänglig: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [2018-05-06]

Viltskadecenter. (2010). *Besiktning av skador på gröda orsakade av vildsvin*. Tillgänglig: <https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/vsc/vsc-dokument/vsc-publikationer/besiktning-av-skador-pa-groda-orsakade-av-vildsvin.pdf> [2018-04-27]

Karta (Figur 2)

Södra Enköpings kommun © OpenStreetMaps bidragsgivare